

پژوهشکده شورای نگهبان

اصول قانون اساسی

در پرونده نظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل سی و هشتم

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۴۲

تاریخ: ۱۳۹۳/۸/۲۶

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل سی و هشتم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۴۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۸/۲۶

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

- اصل سی و هشتم..... ۲
- ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی..... ۲
- ۱-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص کلیات طرح منع شکنجه..... ۲
- ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۵
- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان..... ۵
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی.... ۵
- ۵- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۵

اصل سی و هشتم

هرگونه شکنجه برای گرفتن اقرار و یا کسب اطلاع ممنوع است. اجبار شخص به شهادت، اقرار یا سوگند، مجاز نیست و چنین شهادت و اقرار و سوگندی فاقد ارزش و اعتبار است. متخلف از این اصل طبق قانون مجازات می‌شود.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۸۱/۳۰/۶۶۲ مورخ ۱۳۸۱/۳/۱۶ شورای نگهبان در خصوص کلیات طرح منع شکنجه مصوب ۱۳۸۱/۲/۱۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- از نظر شرع مقدس اسلام هر گونه اذیت و آزار به افراد اعم از شکنجه و غیر آن، حرام است و اقرار مبتنی بر اکراه و اجبار اعتبار شرعی ندارد.

۱-۱-۲- در این طرح بدون ذکر حتی یک مورد از مصادیق شکنجه و ارائه تعریفی از آن، مواردی را در حکم شکنجه دانسته است؛ به عبارتی ملاک شکنجه در این طرح مشخص نشده است. با این وصف تبیین موارد در حکم شکنجه متناسب با ملاکی که مشخص نشده است، قابل تأمل است. به هر حال مصادیق در حکم شکنجه واقعاً نمی‌تواند محدود به همین موارد باشد، بلکه همه موارد که در حکم شکنجه است، محکوم به منع می‌باشد.

۱-۱-۳- در تراحم اهمّ و مهم و دوران امر بین افسد و فاسد، ترجیح اهم و دفع افسد به فاسد، حکم عقلی و شرعی است و لذا در مواردی مثل آدم‌ربایی یا بمب‌گذاری یا مواردی از بندهای ذیل تبصره ماده (۱)، قاضی ممکن است با توجه به ادله و اسناد و مدارک و قرائن لازم بداند در خصوص اخذ اطلاعات برای حفظ جان جمع کثیری از مردم، بدون رعایت برخی از بندهای مذکور در ماده (۱)، اقدام به صدور حکم نماید؛ چنانکه تصویب‌کنندگان طرح، خود در تبصره ذیل ماده (۱)، مواردی از آنچه را که محکوم به حکم شکنجه دانسته‌اند، با شرایطی تجویز کرده‌اند.

۱-۱-۴- اصول متعدد قانون اساسی من جمله اصول ۳۶، ۶۱، ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۶۶ دلالت دارد بر کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزائی اسلام و احیای حقوق عامه و رسیدگی و صدور حکم در مورد شکایات و تظلمات و تعدیات توسط قوه قضائیه که اعمال آن و همچنین حکم به مجازات و اجرای آن تنها از طریق دادگاه صالح است؛ یعنی از طریق دادگاه‌های

دادگستری که طبق موازین اسلامی تشکیل می‌شوند و احکام آنها باید مستدل و مستند به مواد قانونی و اصولی باشد که براساس آن حکم صادر می‌نمایند و نهایتاً منجر به حفظ حقوق عمومی و گسترش و اجرای عدالت و اقامه حدود الهی می‌شود. اطلاق مصادیق در حکم شکنجه که در این طرح احصاء شده، در مواردی شامل حکم قاضی (که براساس اصول مذکور صادر شده است) می‌گردد.

۱-۱-۵- علاوه بر اصل ۳۸ قانون اساسی که دلالت بر منع شکنجه دارد، در قوانین موضوعه من جمله ماده (۵۷۸) قانون مجازات اسلامی علاوه بر منع اذیت و آزار جهت اخذ اقرار، برای متخلف مجازات تعیین نموده است و در ذیل ماده (۱۲۹) آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری آمده است: سؤالات باید مفید و روشن باشد و سؤالات تلقینی یا اغفال یا اکراه و اجبار متهم ممنوع است. شورای نگهبان به عنوان صیانت از قانون اساسی، از اصل مذکور پاسداری نموده و قوانین مذکور را مورد تأیید قرار داده است.

۱-۱-۶- در آیین‌نامه قانونی و مقررات اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی کشور که فعلاً مورد عمل است، نسبت به موارد طبقه‌بندی، بهداشت، درمان، انجام فرائض مذهبی، ورزش، فعالیت‌های آموزشی، ملاقات، کتابخانه، وسایل ارتباط جمعی و... توجه شده است.^۱

۱. ماده ۱- موارد مذکور در این قانون در حکم شکنجه بوده و اعمال آن ممنوع می‌باشد:

- ۱- هرگونه اذیت یا آزار بدنی برای گرفتن اقرار و نظایر آن
- ۲- نگهداری زندانی به صورت انفرادی یا نگهداری بیش از یک نفر در سلول انفرادی
- ۳- چشم‌بند زدن به زندانی در محیط زندان یا بازداشتگاه
- ۴- بازجویی در شب
- ۵- بی‌خوابی دادن به زندانی
- ۶- انجام اقداماتی که عرفاً اعمال فشار روانی بر زندانی تلقی می‌شود.
- ۷- فحاشی، به کاربردن کلمات رکیک، توهین یا تحقیر زندانی در حین بازجویی یا غیر آن
- ۸- استفاده از داروهای روان‌گردان و کم و زیاد کردن داروهای زندانیان مریض
- ۹- محروم کردن بیماران زندانی از دسترسی به خدمات درمانی ضروری
- ۱۰- نگهداری زندانی در محلهایی با سر و صدای آزار دهنده
- ۱۱- گرسنگی یا تشنگی دادن به زندانی و عدم رعایت استانداردهای بهداشتی و محروم کردن زندانی از استفاده از امکانات مناسب بهداشتی
- ۱۲- عدم طبقه‌بندی زندانیان و نگهداری جوانان یا زندانیان عادی در کنار زندانیان خطرناک

۱۳- جلوگیری از هواخوری روزانه زندانی

۱۴- ممانعت از دسترسی به نشریات و کتب مجاز کشور

۱۵- ممانعت از ملاقات هفتگی یا تماس تلفنی زندانی با خانواده‌اش

۱۶- فشار روانی به زندانی از طریق اعمال فشار به اعضاء خانواده زندانی

۱۷- ممانعت از ملاقات متهم با وکیل خود

۱۸- ممانعت از انجام فرائض مذهبی

تبصره- در موارد ضرورت برای کشف فوری جرائم محتمل‌الوقوع، بازجویی از متهم در جرائم ذیل با چشم بسته و در ساعات شب و همچنین ممانعت از دسترسی به نشریات خبری برای حداکثر یک هفته و نگهداری به صورت انفرادی برای مدت پانزده روز با قرار رئیس شعبه دادگاه رسیدگی کننده که باید مدلل و مستند به دلایل توجیهی باشد بلامانع است. تمدید مدت بازداشت انفرادی در صورت ضرورت با تأیید دادگاه تجدیدنظر فقط برای پانزده روز دیگر بلامانع است.

۱- فعالیت در شبکه‌های قاچاق مواد مخدر

۲- هرگونه اقدام مسلحانه

۳- گروگان‌گیری و آدم ربایی

۴- جاسوسی به نفع بیگانگان

۵- عضویت در گروه‌های محارب

- در موارد (۴) و (۵) اقدامات فوق‌الذکر باید به وسیله وزارت اطلاعات تقاضا شده باشد.

ماده ۲- هر روز نگهداری افراد موضوع این قانون به صورت انفرادی و هر روز نگهداری بیش از یک نفر در سلول انفرادی معادل ده روز زندان محاسبه می‌شود.

ماده ۳- در کلیه اوراق بازجویی لازم است موارد ذیل دقیقاً و کاملاً درج شود:

۱- محل جلسه بازجویی

۲- ساعات شروع و ختم جلسه بازجویی

۳- نام مأمور یا مأمورانی که بازجویی کرده یا هنگام بازجویی حضور داشته‌اند و امضای آنها

۴- امضاء و یا اثر انگشت فرد بازجویی شده

اوراقی که فاقد این مشخصات باشد یا این مشخصات بعد از جلسه بازجویی به آنها الحاق شده باشد، کلاً از درجه اعتبار ساقط است.

ماده ۴- کلیه اقرار و اعترافات که بدون رعایت مفاد این قانون از متهم اخذ شده و در دادگاه از طرف وی مورد انکار قرار گیرد، در صورت عدم وجود ادله و قرائن قابل قبول دیگر از درجه اعتبار ساقط و از عداد دلایل خارج خواهد شد.

ماده ۵- محل نگهداری زندانی باید به وکیل یا خانواده وی اعلام شود. در صورتی که زندانی در محلی غیر از بازداشتگاه‌ها یا زندان‌های رسمی تحت مدیریت سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور نگهداری شود، نگاهدارنده و اعزام کننده به حبس تعزیری از سه ماه تا دو سال محکوم می‌شود.

ماده ۶- برای نظارت بر نحوه رفتار با افراد بازداشت شده و زندانیان و اطمینان از رعایت این قانون، شورایی تحت عنوان «شورای نظارت بر نحوه رفتار با زندانیان» مرکب از سه نفر نماینده از طرف قوه قضائیه، سه نفر به انتخاب

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اسانامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکره‌های ارشادی و قانونی شورای نگهبان

مجلس شورای اسلامی و سه نفر به انتخاب دولت تشکیل می‌گردد. اعضای این شورا هر زمان که لازم بدانند مجازند به صورت جمعی و فردی از کلیه بازداشتگاه‌ها و زندان‌ها بازدید نموده و در صورت اطلاع از اعمال هر گونه شکنجه گزارش آن را به رؤسای سه قوه منعکس و یک نسخه از آن را جهت برخورد با متخلفین به مرجع قضایی ذی‌ربط اعلام کنند. مرجع قضایی مذکور موظف است خارج از نوبت به گزارش رسیدگی و متخلف یا متخلفین را محاکمه و نتیجه را به رؤسای سه قوه و این شورا اعلام نماید.

ماده ۷- اعضای «شورای نظارت بر نحوه رفتار با زندانیان» در حیطه انجام وظایف تعریف شده در این قانون قابل تعقیب و پیگرد قضایی نیستند.

ماده ۸- متخلف از موارد فوق اعم از آمر و مأمور و مسئولینی که از اعمال شکنجه مطلع بوده و آن را به مراجع مسئول اطلاع نداده‌اند و افراد و مسئولینی که برای نظارت شورای مذکور در ماده (۶) همکاری نکنند، در مرتبه اول به سه تا شش ماه زندان و یک سال انقصال از خدمات دولتی و در مرتبه دوم به شش ماه تا یک سال زندان و سه سال انقصال از خدمات دولتی محکوم می‌گردند.

ماده ۹- رسیدگی به جرائم موضوع این قانون، خارج از نوبت و به صورت علنی انجام می‌شود.

ماده ۱۰- این قانون از تاریخ تصویب لازم‌الاجراء است.

(برای آگاهی تفصیلی نسبت به سیر مراحل رسیدگی این طرح رجوع کنید به: مجموعه نظرات شورای نگهبان در مورد مصوبات مجلس شورای اسلامی دوره ششم (خرداد ۱۳۷۹ تا خرداد ۱۳۸۳)، تهران، نشر معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۳۹۱، صص ۹۰۰-۹۰۸).

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نکهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایا و تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir